

Azərbaycan Tibb Universitetində Elektron Tibbin Formalaşması: Mövcud Vəziyyət və Perspektivlər

İsmayıl Qafarov

Azərbaycan Tibb Universiteti, Tibbi fizika və informatika kafedrası, Bakı, Azərbaycan
dr.Gafarov@hotmail.com

Xülasə– Məqalədə Azərbaycan Tibb Universitetində elektron tibbin təşkilinin prioritet istiqamətləri göstərilir, mövcud vəziyyət və perspektivlər şərh edilir. Qoyulan məsələlərin həlli üçün vahid informasiya təminatı sisteminin yaradılması ilə bağlı təkliflər irəli sürülür.

Açar sözlər– elektron tibb, elektron təqdimat, elektron imtahan, teletəbabət, elektron ideya bankı.

I. GİRİŞ

“Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” inkişaf konsepsiyasında “İKT-nin inkişafı və informasiya cəmiyyətinə keçidin təmin edilməsi” (bənd 6) və “Əhalinin sağlamlığı və səhiyyə sahəsində qarşıda duran başlıca vəzifələr” (bənd 7.1) [1] ATU-da “elektron tibbin” formalaşdırılması məsələsini qarşıda duran prioritet məsələlərdən birinə çevirmişdir.

Son illər ATU-da aparılan islahatlar elektron tibbin bir çox baza elementlərinin yaradılması və geniş şəkildə istifadəsinə şərait yaratmışdır. Yeni yaradılan stomatoloji, onkoloji, tədris-terapevtik, tədris-cərrahiyyə klinikalarında İKT-nin tətbiqi ilə idarə olunan müasir tibbi avadanlıqlar, klinikaların məlumatlarının saxlanması və idarə olunması üçün istifadə olunan proqramlar, müasir innovasiyaların tətbiqi ilə istifadə olunan tədris vəsaitləri görülən işlərin yalnız bir hissəsidir [2–4]. Yeni yaradılan elektron kitabxana, informasiya mərkəzi, virtual test mərkəzi, tədris-metodik innovasiyalar şöbələri gündəlik işlərində İKT-nin imkanlarından geniş yararlanan qurumlardandır [5].

Qarşıda duran məsələlərin bir hissəsi qismən və ya tam şəkildə yerinə yetirilsə də, bu məsələlərin kompleks şəkildə həyata keçirilməsi ATU-da elektron tibb sisteminin baza şəkildə yaradılmasını təmin edə bilər.

II. ATU-DA ELEKTRON TİBBİN FORMALAŞMASINA KONSEPTUAL YANAŞMA

Elektron tibb rəhbərliyə tabe olan heç bir şöbədən asılı olmayan müstəqil qurum kimi formalaşmalıdır. İnformasiyanın yerləşdirilməsi, təzələnməsi – şöbə, kafedra rəhbərləri səviyyəsində müstəqillik verməklə (xüsusi şifr), elektron məlumat bazasına girişi təmin etməli və bu informasiyaya nəzarəti həyata keçirilməlidir.

Elektron tibbin ilkin formatında real vaxt miqyasında dinamik işləyən elektron təqdimatda aşağıdakı məsələlərin

həlli prioritet istiqamətləri təşkil edir.

Məsələlərin bəziləri qismən və ya tam yerinə yetirilir, bəzilərinin isə hazırlanması tələb olunur.

II.1. Mövcud vəziyyət:

– ATU-nun bütün qurumları haqqında ünvanı, əlaqə vasitələri göstərilməklə geniş məlumatların yerləşdirilməsi və operativ əks-əlaqənin təşkili (qismən yerinə yetirilir);

– ATU-nun rəsmi sənədlərinin, strategiya, planlar, qanunlar, layihələrin, böyük elmi şüranın qəbul etdiyi qərarların elektron təqdimatı;

– ATU-nun beynəlxalq əlaqələrinin elektron təqdimatı;

– ATU-da keçirilən ictimai, siyasi, elmi tədbirlərin operativ elektron təqdimatı;

– Dünyada tibb üzrə aparılan prioritet elmi istiqamətlərin və ATU-nun elmi istiqamətlərinin işıqlandırılması, tibb üzrə müdafiə şüralarında keçirilən müdafiələr haqqında ətraflı məlumatların verilməsi (qismən yerinə yetirilir);

Azərbaycanda tibbə aid çap olunan kitabların elektron təqdimatı, dünya kitabxanaları ilə əlaqənin təmin olunması (qismən yerinə yetirilir);

– ATU-nun mətbuat orqanı “Təbib” qəzetinin elektron təqdimatı;

– Klinikaların əməliyyat otaqlarından, tədris kabinetlərindən birbaşa görüntülərin hazırlanması (qismən yerinə yetirilir);

– İmtahanların gedişinə elektron nəzarət və operativ müdaxilənin həyata keçirilməsi;

Elektron təbabətdən geniş yararlanmaq məqsədi ilə əməkdaşlar üçün seminarların, treninqlərin keçirilməsi (qismən yerinə yetirilir).

II.2. Görüləcək işlər:

– ATU-nun klinikalarının elektron məlumat bazalarının əlaqələndirilməsi və sorğu əsasında səlahiyyəti olan istifadəçilərin bu bazadan yararlanması;

– Tibbi etika qaydalarına riayət etməklə dünya standartlarına uyğun elektron bilik bazalarının yaradılması, xarici ölkələrdə yaradılan elektron bilik bazaları ilə əlaqələrin

təmin olunması, elmi-tədqiqat işlərində bazalardan müştərək yararlanması;

- ATU-nun klinikalarının teletəbabətə qoşulması;
- Tibb ilə bağlı respublikada və dünyada planlaşdırılan qurultaylar, konfranslar və digər elmi-praktik tədbirlər haqqında məlumatın, bu yığıncaqlarda iştirak tələblərinin əvvəlcədən elektron təqdimatı;
- Respublikada və ya ATU daxilində tibb sahəsində keçirilən elmi yığıncaqların nəticələrinin geniş elektron təqdimatı (çap olunan tezislər, məqalələr yerləşdirilməklə);
- Tibb sahəsində Azərbaycanda çap olunan elmi jurnalların, topluların məqalələrinin sistemləşdirilmiş elektron təqdimatı;
- ATU-nun kafedralarında və şöbələrində yerinə yetirilən və ya planlaşdırılan tədbirlərin, seminarların, kafedraların tədris planlarının, mühazirələrin, seminarların, praktik məşğələlərin, sərbəst işlərin elektron təqdimatı, əməkdaşların fəaliyyətini (konfranslarda iştirak, çap edilmiş yeni məqalələr) işıqlandıran məlumatların daim yenilənməsini həyata keçirmək məqsədi ilə şöbə rəhbərləri səviyyəsində müstəqillik verməklə elektron məlumat bazasına girişin təmin edilməsi;
- Tədrisin keyfiyyətini artırmaq məqsədi ilə müxtəlif dillərdə elektron təqdimatların hazırlanması və onlardan tələbələrə və digər istifadəçilərin yararlanması;
- Tədris prosesinə nəzarətin semestr ərzində elektron formatda aparılması, qiymətlərin avtomatik hesablanması, tələbələrə dərslə davamiyyətinə elektron nəzarət proseduralarının tələbə məlumat sistemində cəmləşdirilməsi;
- Tədrisin keyfiyyətinə nəzarət məqsədi ilə etik normalara riayət etməklə xüsusi qiymətləndirmə şkalaların tətbiqi ilə tələbələrə kafedranın əməkdaşlarına, dərslə və dərslə apararı müəllimə münasibəti və nəticələrin həm müəllimlərin özləri və həm də səlahiyyətli nümayəndələr tərəfindən araşdırılması;

– ATU tələbələrənin həyatının geniş işıqlandırılması, onların əldə etdiyi nailiyyətlərin, tələbə həyatının daha maraqlı keçirilməsi məqsədi ilə nəzərdə tutulan tədbirlər planlarının elektron təqdimatı;

– ATU-nun məzunlarının elmi, praktik işlərində əldə etdikləri nailiyyətlərin ətraflı elektron təqdimatı;

– Xüsusi “elektron ideya bankı”nın yaradılması və bu banka yerləşdirilən yeni mütərəqqi ideyaların qeydə alınması, həyata keçirilməsi ilə bağlı ekspertlərin işə cəlb edilməsi;

III. NƏTİCƏ

Göstərilən məsələlərin həlli üçün ATU-da yüksək sürətli internet xətti, informasiyanın saxlanması, idarə olunmasını həyata keçirmək qabiliyyətinə malik serverlərin və digər texniki təminat vasitələrinin mövcudluğu göstərilən məsələlərin həllini həyata keçirməyə imkan verir.

İxtisasçıların, müəllimlərin, tələbələrənin və ya bütün müraciət edən istifadəçilərin tələblərini elektron şəkildə hərtərəfli cavablandırmaq qabiliyyətinə malik olan bu qurumlarda informasiya mübadiləsi təəssüf ki, pərakəndə, systemsiz haldadır. Bu səbəbdən ATU-da yeni elektron tibb qurumunun yaradılmasına ehtiyac duyulur ki, bütün şöbələrənin informasiya təminatını sistem halında cəmləşdirsin və qarşıya çıxan hər bir məsələnin aidiyyətli quruma çatdırılmasına, məsələnin vaxtında yerinə yetirilməsinə nəzarəti həyata keçirsin.

ƏDƏBİYYAT

- [1] “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” inkişaf konsepsiyası. http://ict.az/uploads/files/geleceye_baxish_inkishaf_konsepsiyasi.pdf
- [2] Onkoloji klinika. www.amuoncoclinic.com
- [3] Tədris-cərrahiyyə klinika. <http://atu-tck.edu.az>
- [4] Tədris-terapevtik klinika. www.amuclinic.com
- [5] Azərbaycan Tibb Universiteti. www.amu.edu.az